

ÇANKIRI KENTİ VE ÇEVRESİNİN TURİZM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Nazan KUTER

Çankırı Karatekin Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü - 18200 Çankırı

ÖZET

Bu çalışmada; sahip olduğu tarihi, kültürel ve doğal değerleri, turizm aktivitesi ve çeşitliliği ile alternatif turizme olanak sağlayan bir kent olma özelliği nedeniyle Çankırı kenti örnek alan olarak seçilmiştir. Bu kapsamda kentin genel özellikleri ortaya konulmuş ve kent için turizm olanakları ile karşılaşılan sorunlar irdelenerek çözüm önerileri getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çankırı, turizm potansiyeli, alternatif turizm

EVALUATING THE CITY OF ÇANKIRI AND ITS ENVIRONS FROM TOURISM ASPECT

ABSTRACT

In this study, the city of Çankırı has been selected as a case area due to its historical, cultural and natural values, diverse tourism activities which provide opportunities for alternative tourism together. On this extent, the general characteristic of the city has been highlighted, tourism potential and commonly encountered problems have been touched upon and possible remedies towards their solutions have been pronounced.

Keywords: Çankırı, tourism potential, alternative tourism

1. GİRİŞ

Hızlı nüfus artışı ve göç paralelinde plansız olarak ortaya çıkan çarpık kentleşme olgusu kentlerin kuşatılmasına, merkezde var olan dokunun zedelenmesine, turizmin ham maddesi olan tarihi, kültürel ve doğal değerlerin yok olmasına neden olmaktadır (Kuter, 2007). Çevre unsurlarının korunması ve geliştirilmesinde etkili bir araç olan turizm, ulusal ve uluslar arası düzeyde ülkelerin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınma süreçlerine yardımcı olan önemli bir sektördür.

Günümüzde küresel boyuta ulaşan turizm, değişik yöre ve atmosferde insanların dinlenme, tatil, kültürel aktiviteler, farklı kültürleri tanıma, spor ve sağlık amacı ile sürekli buldukları yerleşimlerden başka yörelere gitmeleri ve burada belli bir süre kalmaları olarak tanımlanmaktadır. Turizm, günümüzde ekonomik, politik ve sosyal aktiviteleri kapsayan bir hizmet sektörü olarak gelişmekte, ancak fiziksel çevreyi kirleten bir boyutu da bulunmaktadır (Erdoğan ve Uslu, 2003). Bugün özellikle kitle turizminin neden olduğu bu olumsuz etkiler sonucunda ortaya çıkan ve onun alternatifi olarak görülen alternatif turizm (soft turizm) önem kazanmıştır.

Son araştırmalar, turizmin sürdürülebilir kalkınmada pozitif bir yer alabilmesi için çevre korumaya önem verilmesi gereği üzerinde durmaktadır. Bu nedenle turizm, artık yalnızca ekonomik yararları açısından değil, özellikle toplumsal ve fiziki çevre üzerindeki etkileri yönünden de bilimsel araştırmalara konu olmakta, hatta araştırmalarda ekonomik yararlar ve etkilerin gerçekte yarara dönüşüp dönüşmediği sorgulanmaktadır (Erdoğan, 2003).

Sürdürülebilirlik kavramı, sürdürülebilir büyüme anlamına gelmemelidir. Sürdürülebilir kalkınma birey başına kullanılan kaynaklarda artma zorunluluğu getirmeyen ve bu artışı ölçü almayan bir “Yaşam Kalitesini İyileştirme” olarak düşünülmelidir. Mevcut yaşam kalitesinin sürdürülmesi ve geliştirilmesi kuşkusuz büyük bir ağırlıkla doğal kaynakların korunmasını, dolayısı ile etken olarak yönetilmesini zorunlu kılmaktadır (Arslan vd., 2002). Turizmin gelişmesi için, bir ülkede zengin turizm kaynaklarının bulunması gerekmektedir. Doğal, kültürel ve tarihi kaynakların varlığı ise sağlıklı bir turizm gelişimi için ön koşuldur (Murphy et. al., 1999).

Bu çalışmada; tarihi yapılarının yanı sıra dağları, ormanları, zengin termal kaynakları, yaylaları ve yüzyıllardır yaşatılan kültürel değerleri bakımından önem taşıyan Çankırı, sağlıklı turizm gelişiminin sağlanabileceği kentlerden biri olduğu için örnek alan olarak seçilmiştir. Bu kapsamda, sahip olduğu turizm kaynakların işlenmesi, çekiciliğinin ortaya çıkarılarak turiste sunulması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için öneriler getirilmiştir.

2. MATERYAL VE METOT

Bu çalışmanın ana materyalini Çankırı kenti ve yakın çevresi oluşturmaktadır. Peyzaj özellikleri ve turizm potansiyeli bakımından önem taşıması nedeniyle çalışma alanı olarak seçilen Çankırı kentinin doğal, tarihi ve kültürel özellikleri ile birlikte inceleyerek peyzaj mimarlığı ve turizm açısından önemini ortaya konmasını amaçlayan bu çalışmanın gerçekleştirilmesi için öncelikle alana ilişkin kapsamlı bir literatür taraması yapılmıştır. Daha sonra araştırma alanının tarihi ve mekansal gelişim sürecini gösteren kroki, harita, plan ve raporlar ile araştırma alanında çekilen fotoğraf, görsel inceleme sonucunda elde edilen verilerden; araştırma alanına ilişkin daha önce yapılmış tez, araştırma, makale, kitap, envanter, brifing ve konuyla ilgili internet taramaları sonucunda elde edilen verilerden ve araştırma alanının tarihi, doğal, kültürel varlıklarının tespiti ve bugünkü durumları ile ilgili olarak Çankırı Belediye Başkanı, Çankırı Belediyesi Basın-Yayın Halkla İlişkiler Müdürü, Çankırı Belediyesi İmar Müdürü ve Çankırı İl Turizm Müdürü ile yapılan sözlü görüşmelerden yararlanılmıştır.

Elde edilen verilerle oluşturulan teorik çerçeve ile Çankırı kentinin genel özellikleri, turizm potansiyeli ve sorunları ortaya konmuştur. Bu kapsamda kentin sahip olduğu turizm olanaklarının sürekliliğinin sağlanarak korunmasına yönelik öneriler getirilmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Çankırı Kentinin Genel Özellikleri

İç Anadolu ile Batı Karadeniz Bölgesi geçiş alanında bulunan Çankırı, güneyde Ankara ve Kırıkkale; batıda Bolu; kuzeyde Kastamonu ve doğuda Çorum illeriyle sınırlanmıştır (Şekil 1). Ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanan kentin yüzölçümü 7.490 km², nüfusu ise 2000 yılı nüfus sayımlarına göre 270.355'dir. İl topraklarının büyük bir bölümünü dağlar ve platolar oluşturmaktadır. İlin kuzeyinde uzanan Ilgaz Dağları 2587m'ye ulaşan zirveleri ile en önemli yükseltiler olup, çoğunlukla ormanla kaplı alanların bulunduğu bölgelerdir (Anonim, 2006).

Bölgenin jeolojik oluşumu, üçüncü jeolojik zaman içindedir. Üçüncü zamanın karakteristik oluşumlarından konglomera jips, lav, kil, marn, ojip, andezit, kalker, spilit ve bazalt gibi oluşumlara rastlanmaktadır. İlin güney ve güneydoğusu volkanik arazilerden meydana gelmiş olup, alt kısmında derin tuz tabakaları oluşmuştur (Anonim, 2001).

İç Anadolu Bölgesi ile Karadeniz Bölgeleri arasında geçiş oluşturan bir iklime sahip olan Çankırı'da her iki bölgeye ait karakteristik iklim özellikleri görülmektedir. Yağış rejimi düzensiz olup, kuzey bölümler güneye göre daha fazla yağış almaktadır.

Şekil 1 Çankırı ili haritası (<http://www.cankiri.gov.tr>, 2006)

İlin güney ve güneybatısında stepler geniş yer kaplamaktadır. Steplerin bulunduğu yerlerdeki akarsular boyunca yer yer kavak (*Populus sp.*) ve söğüt (*Salix sp.*) ağaçlarına rastlanmaktadır. Çankırı il sınırları içinde yükselti ve iklime bağlı olarak bitki örtüsünde değişiklikler görülmektedir. Kuzey kısımda Karadeniz ikliminin etkisinin görüldüğü Ilgaz, Çerkeş, Eskipazar ilçelerinin yüksek kısımlarında iğne yapraklı ağaçlardan oluşan çam (*Pinus sp.*), göknar (*Abies sp.*), ardıç (*Juniperus sp.*) gibi ağaç toplulukları, orman ve koruluklar bulunmaktadır. Çankırı'nın genel bitki örtüsü kapsamında, karaçam (*Pinus nigra*), sarıçam (*Pinus sylvestris*), Uludağ göknarı (*Abies bornmülleriana*), ladin (*Picea sp.*), meşe (*Quercus sp.*), adi gürgen (*Carpinus betulus*), kavak (*Populus sp.*), ardıç (*Juniperus sp.*), böğürtlen (*Rubus fruticosus*), kızılçik (*Cornus sp.*), eğrelti (*Pteridium aglenium*), ısırgan (*Urtica uranus*), sütleğen (*Eupherbia sp.*) ve çayırotları (*Grenemica sp.*) gibi bitkiler bulunmaktadır. Alt florada ise hububat, yemlik ve yemeklik baklagiller ile deve diken, yumak, ayırık otu gibi bitkiler bulunmaktadır (Anonim 1998). Çankırı il toplamının orman envanteri incelendiğinde; 82.016 ha'nın normal kuru, 75.927 ha'nın bozuk kuru, 6.284 ha'nın baltalık ve 164.227 ha'nın ise ormanlık alan olduğu saptanmıştır (Anonim 2005a). İldeki ormanlar başta Ilgaz olmak üzere, Eleman, Eğriova, Ovacık, Düvenlik, Ilıslık, Yapraklı, Sarıkaya, Karakaya ve Erikli dağları ve çevreleridir.

3.2. Çankırı Kenti ve Çevresinin Turizm Bağlamında Değerlendirilmesi

Bugün turizm, hızlı gelişme gösteren sosyo-ekonomik olgulardan biri olma özelliğini korumaktadır. Turizmin ülke ve bölge ekonomisine sağladığı katkılar, önceleri sadece mevsimsel olarak yapılan turistik faaliyetlerin bütün bir yıla yayılması yaklaşımının benimsenmesinde etkili olmuş, bu yaklaşım ise turizm faaliyetlerinin çeşitlenmesini sağlamıştır.

Çankırı kenti ve yakın çevresinde bulunan ve turizme kaynak oluşturabilecek nitelikte olan yerler incelendiğinde ortaya çıkan turizm çeşitleri şunlardır;

Akarsu ve Göl Turizmi: Çankırı kenti ve çevresinde kışın suların toplandığı, yazın ise çekildiği birikinti gölleri dışında göl bulunmamaktadır. Bunlar arasında Kurşunlu İlçesi'nde; Çırdak, Bulancak, Osman, Şabanözü İlçesi'nde; Kamış, Kayı, Ilgaz İlçesi'nde; Domuz Gölleri, Çankırı Merkez İlçe'de; Çivi, Ovacık İlçesi'nde; Sülük, Taşyakası'nda Bozkaya, Dumanlı, Taşkaracalar, Kükürt köyünde; Kara ve Sazak gölleri yer almaktadır. Merkez İlçe, Çerkeş, Ilgaz, Şabanözü, Eskipazar, Ilgaz, Kurşunlu Orta gibi ilçelerde sulama ve hayvan içme suyu amaçlı toplam 74 tane gölet bulunmaktadır. Orta İlçesi'nde Devrez Çayı üzerinde kurulmuş olan Güldürcek Barajı sulama amaçlı kullanılan tek barajdır.

İrili ufaklı birçok akarsuyun bulunduğu Çankırı'da bu akarsuların birçoğu yazın kurumakta ve baharda taşkınlara neden olmaktadır. Kızılırmak ve Filyos'a karışan bu akarsuların başlıcaları; Acı Çay, Çerkeş Çayı, Devrez Çayı, Eskipazar Çayı, Kızılırmak, Melan/Soğanlı Çay, Korgun Çayı, Tatlı Çay, Terme Çayı ve Uluçay'dır. Akarsuların geçtiği alüvyal toprakların % 2-5 meyilli oldukları bilinmektedir.

Av Turizmi: Çankırı, birbirine paralel olarak uzanan Köroğlu ve Ilgaz dağları olmak üzere iki önemli dağ silsilesine sahiptir. Bu yükseltiler üzerinde sarıçamdan (*Pinus sylvestris*) göknara (*Abies sp.*), ihlamurdan (*Tilia sp.*) fındığa (*Corylus sp.*), dağ kavağından (*Populus tremula*) meşeye (*Quercus sp.*) kadar pek çok ağaç türüne, yüzlerce otsu bitki arasında bulunan endemik türlere rastlanmaktadır. İl genelinde Orman Bakanlığı Merkez Av Komisyonu kararları çerçevesinde tavşan, tilki, yaban domuzu, keklik, bildircin, yaban ördeği, kurt, çakal avı yapılabilmektedir (Anonim, 2002). İl genelindeki Kızılırmak, Soğanlı, Devrez ve Terme çayı gibi akarsuları ile hemen hemen her ilçede bulunan göl ve göletlerinde alabalık, yayın, aynalı sazan, levrek, çay balığı ve tatlı su kefali gibi balık çeşitleri bulunmakta ve kurallarına uyulmak şartıyla sportif olta balıkçılığı yapılmaktadır (Anonim, 2005b). Ayrıca Ilgaz Dağı Milli Park sınırları içindeki Baldıran Vadisi'nde alabalık üretme istasyonu ve avlanma göletleri bulunmaktadır. 15 Haziran - 15 Eylül tarihleri arasında ziyaretçiler sportif olta balıkçılığı yapabilmektedirler. İl merkezinde ve ilçelerde verilen avcı eğitim kursları yasal ve bilinçli avlanma açısından büyük önem taşımaktadır.

Dağ ve Kış Turizmi: Gezi, araştırma, yürüyüş, tırmanma, piknik, kış sporları gibi aktivitelere olanak sağlayan Ilgaz Dağı, Orta Anadolu'dan Kuzey Anadolu'ya geçiş kuşağında bulunan 1088 ha büyüklüğünde önemli bir kaynaktır. 1800 m rakıma sahip olan Ilgaz Dağı Doruk Mevkii, kış sporları imkanlarının yanı sıra doğal ve yaban hayatı zenginliği ile de ziyaretçi çekmektedir. Ilgaz Dağı'nda Çankırı ile Kastamonu sınırları içerisinde kalan ve Doruk Mevkii'ni de kapsayan bir alan, Bakanlar Kurulunca "Kış Sporları Turizm Merkezi" olarak ilan edilmiştir. Ayrıca T.C. Çankırı Valiliği tarafından Kadınçayırı Mevkiinde "Yıldıztepe Dağ Sporları ve Turizm Merkezi Projesi" geliştirilmiş olup, proje gerçekleştirme sürecine girmiştir. 1 Eylül 2005 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 2005/9280 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Çankırı-Ilgaz-Kadınçayırı-Yıldıztepe "Turizm Merkezi" ilan edilmiştir.

İnanç Turizmi: Çankırı kenti ve yakın çevresinde inanç turizmi için önemli potansiyel taşıyan yerler arasında; Emir Karatekin Bey Türbesi ve Şeyh Mehdi Türbesi, Hoşisamlar Türbesi, Pir-i Sani Türbesi, Hacı Murad-ı Veli Türbe ve Camii ve Fethiye Türbesi bulunmaktadır (Anonim, 2005b).

Kongre Turizmi: Çankırı kent merkezinde bulunan "100. Yıl Kültür Merkezi" ve "Atatürk Kültür Merkezi" başta olmak üzere Ilgaz Dağı Milli Parkı ve Çavundur Termal Otel'de özellikle son yıllarda toplantı, kongre ve sempozyum gibi faaliyetler yapılmakta olup konuşmacı ve izleyici olarak katılanların sayılarında artış görülmüştür.

Kuş Gözlemciliği: Ilgaz Dağları, sakallı akbaba (2 çift), kızıl akbaba ve küçük kartal (5 çift) popülasyonlarıyla önemli kuş alanları statüsü kazanmaktadır (Çankırı İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2007).

Tarih ve Kültür Turizmi: İl genelinde 230 adet kültür varlığı bulunmaktadır. Genel olarak Roma ve Bizans Dönemlerine tarihlendirilen ve Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nce tescilli yapılan arkeolojik alanlar içinde merkez ilçede yer alanlar; Çorakyerler Miyosen Çökelleri, Garnizon Şehitliği, Alaçat Köyü Kültüpe Antik Yerleşimi ve Nekropol Alanı, Balıbağ Köyü Sarıçi Mevkii, Güvey Tepesi Höyüğü, Kentsel Sit Alanı, Ünür Köyü Höyüğü ve Nekropol Alanı, İnandıktepe Höyüğü ve Antik Yerleşimi'dir. Bunların dışında Çerkeş'de; Yoncalı Köyü Höyüktepe Yamaç Yerleşmesi, Yakuplar Köyü Kaya Mezarları, Meydan Köyü çevresinde bulunan antik yerleşim, Eldivan'da; Eldivan Höyüğü, Ilgaz'da; Cendere Köyü Salman Höyük, Bölüktepe Höyük ve Tümülsülü, İnköy Kaya Mezarları, Kurmalar Köyü Yerleşimi, Kuşunlu'da; Yedi Kapılar Kaya Mezarları, Orta'da; Asmaca Yerleşimi ve Nekropol Alanı, Ağılar Gölet Mevkii Yerleşim Alanı, Sekmenin ve Ağaçını Kaya Yerleşimi, Höyük ve Nekropol Alanı, Yapraklı'da ise İkizören roma Nekropolü ve Kale yer almaktadır (Anonim, 2005a).

Ayrıca Beşdut Kaya Mezarları, İndağı Kaya Mezarları ve Salman Höyük, Sakaeli Kaya Mezarları ve Peri Bacası Oluşumları ile Çankırı Kalesi, Saat Kulesi, Taş Mescit, Büyük Camii, Dokuz Kardeşler Çamı Tabiat Anıtı

(Çerkeş), Koca Meşe Tabiat Anıtı (Yapraklı) ve Demir Meşe Tabiat Anıtı (Eldivan) tarih ve kültür turizmi için önemli kaynaklardır.

Çankırı'da yılın belirli dönemlerinde yapılan kutlamaların turizme katkısı büyüktür. Bu kutlamalar arasında; Atkaracalar'da Haziran ayı içinde yapılan Geleneksel Hoşisamlar Şöleni; Çankırı merkezde 23-24 Ağustos tarihleri arasında yapılan Atatürk'ün Çankırı'ya Gelişi, Şapka İnkılabı ve Karatekin Festivali; Yapraklı ilçesinde Haziran ayı içinde yapılan Geleneksel Yağlı Güreş Festivalleri; Eldivan İlçesi'nde Haziran ayı içinde yapılan Kiraz ve Yağlı Güreş Festivali; Eskipazar'da Ağustos ayı içinde yapılan Müzik ve Güreş Festivali; Kızılırmak'ta Ağustos ayı içinde yapılan Kavun Festivali, Şabanözü İlçesi'nde Eylül ayı içinde yapılan Yağlı Güreş Festivali ve Ağustos ayı içinde yapılan Karatekin Kayatuzu Festivali bulunmaktadır.

Bu festivallerin yanı sıra Çankırı'da gelenek haline gelen "yaran geceleri" de yapılmaktadır. Çankırı'nın kültürel yapısında geçmişten bugüne ulaşan "yaran kültürü" büyük önem taşımaktadır. Yaran sohbetleri her yılın kış mevsiminde ve Aralık ayının 15'inde başlamak üzere mevsim boyunca devam ettirilmektedir. "Çankırı Evi" eski kütüphane binası olup, yaran sohbetlerinde de kullanılması düşüncesiyle restore edilmiştir.

Tarih ve kültür turizmi açısından büyük önem taşıyan yerlerden biri de Çankırı Müzesi'dir. Müzede muhtelif dönemlere ait 18.922 adet eser bulunmaktadır. Bu eserlerin 2165'i arkeolojik, 1217'si etnografik ve 15540'ı sikkedir. Çankırı Merkez Çorakyerler Mevkii'nde Çankırı Valiliği'nin katkılarıyla Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi öğretim üyeleri tarafından gerçekleştirilen kazılarda 8 milyon yıl öncesine ait fosiller bulunmuştur. Fil, gergedan, koyun, keçi, domuz, zürafa, geyik ve primatların atalarına ait fosil buluntuları Çankırı Müzesinde sergilenmektedir (Anonim, 2005b). Müzede oluşturulan yeni bölümde sergilenmeye başlayan fosiller Türkiye'nin ilk fosil müzesi olma özelliği taşımaktadır. Uzmanlar tarafından Çorakyerlerin Zeugma kadar önemli olduğu belirtilmekte ve iyi bir tanıtım sonrasında hem Türkiye'nin hem de Çankırı'nın turizm potansiyeline büyük bir katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Mağara Turizmi: Yaklaşık 5000 yıldan beri işletildiği tahmin edilen ve Türkiye'nin en büyük rezervlerinin bulunduğu yörede yer alan tuz mağarası, Hititler döneminden bugüne kadar ulaşabilen önemli bir mağaradır. Merkez İlçe'nin doğusunda, yaklaşık 20 km uzaklıkta bulunmaktadır. Kayatuzu üretimi ve pazarlaması yapılan tuz mağarasının içinde yer yer tuzdan oluşmuş sarkıt ve diktler bulunmaktadır. Astım hastaları için uygun bir ortam yaratan mağara, sağlık turizmi açısından da önem taşımaktadır (Anonim, 2005b). Turizm açısından önemli bir yeri bulunan tuz mağarasında yer alan galeriler, kaya tuzundan heykel ve rölyeflerin yapılabileceği atölyelere dönüştürülmüş ve çeşitli resim – heykel sergileri sunulmaya başlanmıştır. Ayrıca 23-30 Ağustos 2006 tarihleri arasında üçüncüsü düzenlenen Karatekin Kayatuzu Festivali'nde piyano resitali verilmiştir. Bu tür kültürel ve sanatsal faaliyetlerin turizme yönelik olarak geliştirilmesi düşünülmektedir.

Sağlık Turizmi - Termal Turizm: Maden suları bakımından oldukça zengin bir çeşitlilik gösteren ilde 20 kadar termal kaynak ve içmece bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi de Çavundur Termal Kaynağı ve Kaplıca Tesisleri'dir. Kurşunlu İlçesi ve Çavundur Beldesi'nde bulunan bu kaynaktan 54 °C sıcaklıkta ve 47 lt/sn su çıkmaktadır. Çankırı'ya 90 km uzaklıkta bulunan kaynak çevresinde, belediye tarafından işletilen iki tane açık havuz ve özel bir pansiyon bulunmaktadır. İstanbul Üniversitesi Tıbbi Ekolojik ve Hidro-Klimatoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi tarafından 1990 yılında bir rapor hazırlanmış ve kaplıca maden suyuna ait fiziksel ve kimyasal analiz sonuçları değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda kaynak suyunun sodyum bikarbonatlı, hipertermal ve hipotonik bir özellik taşıdığı saptanmıştır. Alkalik özelliğine bağlı olarak, içme kürleri şeklinde değerlendirilmesiyle karaciğer, safrakesesi ve safra yolları yetmezliklerinde kullanılmaktadır. Sarılık sonrası bozulan karaciğer fonksiyon testlerinin düzeltilmesi amacıyla pankreasla ilgili kronik hastalıklarda, diabetes mellitus ve gut hastalığında yararlı olmaktadır. Kronik mide ve bağırsak iltihapları, böbrek ve idrar yolları kronik iltihaplarında, böbrek taşı oluşumunu engellemek için içme kürleri şeklinde değerlendirilmektedir. Ancak içme kürleri için suyun sıcaklığının 20-20 °C soğutulması gerekmektedir. Ayrıca su, sodyum iyonu içerdiğinden dolayı üst solunum yolları ve akciğerin alerji ve kronik iltihaplarında inhalasyon-aerosol tedavisi olarak da kullanılmaktadır (2005b).

Diğer termal kaynakları ve içmeceler arasında Acısu İçmesi, Şıhlar Nezle (Nuzla) Suyu, Bozan Hamamı, Kükürt Köyü Kaynağı, Hışıldayık İçmesi ve Bayramören (Melan) İçmesi, Kazancı Maden Suyu, Ilıslık Maden Suyu,

Dede (Çapar) Maden Suyu, Karakoçuş İlicası, Derebayındır Köyü Hışıldadı ve Maden Suyu, Kısaç ve Buğüören Maden Suları, Ödemiş Kaynarıcı Suyu, Bozathlı Suyu, Yalaycık Maden Suyu, İldızım İçmecesı, Şahçuvaz İlicası ve Kullar Maden Suyu bulunmaktadır (Anonim, 2005b).

Yayla Turizmi: Merkez İlçe'ye 30 km uzaklıkta bulunan Yapraklı İlçesi'nin kuzeyinde yer alan ve Yapraklı Dağları üzerinde geniş bir alana yayılmış olan Büyük Yayla, turizm potansiyeli bakımından özel bir öneme sahiptir. 1600 - 1700 m rakımlı olan Büyük Yayla'da yer yer yoğunlaşan sarıçam (*Pinus sylvestris*), karaçam (*Pinus nigra*), göknar (*Abies sp.*) ve ardıç (*Juniperus sp.*) ile zengin bir orman altı bitki örtüsüne sahiptir (Anonim 2005b). Mekan içinde otlak ve çayır alanlar geniş yer kaplamaktadır. İlçenin 8 km uzağında başlayarak 13. km'ye kadar devam eden alanda yayla evleri bulunmaktadır. Büyük yayla, atlı ve yaya yürüyüşü, bisikletle dolaşım, kamping ve karavan ile foto safari gibi turizm aktiviteleri için uygun olan yayla kara avcılığı için de son derece zengin bir potansiyele sahiptir.

Ilgaz'a 20 km, Çankırı'ya 70 km uzaklıkta bulunan Kırkpınar Yaylası ise, 1654 m rakıma sahip olup, Ilgaz İlçesi sınırları içinde yer almaktadır. Yaylada yazın kullanılan 32 tane yayla evinin yanı sıra bir de gölet bulunmaktadır. Karaçam (*Pinus nigra*), sarıçam (*Pinus sylvestris*) ve göknar (*Abies sp.*) ağaçları ile çevrelenmiş olan yayla çayırarla kaplıdır (Anonim, 2005b). Günübürlük piknik dışında atlı ve yaya yürüyüşleri, kamping, karavan ve sportif olta balıkçılığı gibi aktiviteler gerçekleştirilmektedir. Kırkpınar Yaylası'nın 2 km uzağında Serçeler ve Bozan yaylaları yer almaktadır. Bu yaylalar da aynı özelliklere sahip olup, çeşitli aktivitelere olanak sağlamaktadır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Coğrafi konumu ve eşsiz doğa güzellikleri ile her türlü turizm aktivitesinin gerçekleştirildiği Türkiye zengin turizm kaynaklarına sahiptir. Doğal, tarihi ve kültürel değerleri ile Çankırı kenti Türkiye'nin turizm potansiyeli açısından önem taşıyan kentlerinden biridir. Ancak Çankırı kenti ve yakın çevresinde bulunan bu kaynakların bir kısmı yeterli tanıtım yapılamadığı, bir kısmı ise gerekli turizm yatırımının yapılamaması gibi nedenlerle gelişme gösterememiş, dolayısıyla turizm anlamında tanımlı mekanlar haline dönüşmemiştir. Oysa iyi bir tanıtımla gerek Çorakyerler Mevkii ve Tuz mağarası gerekse mevcut yayla ve akarsuları, hem ulusal hem de uluslar arası ölçekte tanımlı mekanlar haline dönüşebilecek nitelikte olan alanlardır.

Özellikle kışın kayak yapmak amacıyla yoğun bir biçimde kullanılan ve dağ - kış turizmi açısından tanınmış olan Ilgaz Dağı Milli Parkı, son yıllarda tur, toplantı ve sempozyum gibi faaliyetlerin de yapıldığı bir mekan haline dönüşmüş ve ziyaretçi sayılarında artış meydana gelmiştir. Dinlenme, çevreyi tanıma ve yürüyüş amaçlı gelen ziyaretçiler ise genelde İlbahar, Yaz ve Sonbaharı tercih etmektedirler. Bilimsel, araştırma ve eğitim amaçlı gelen ziyaretçi sayısı ise oldukça düşüktür. Bu konuda halkın bilinçlendirilmesi ve eko-turizm gibi doğa koruma amaçlı aktivitelerin teşvik edilmesi gerekmektedir. Ayrıca; 1983 tarih ve 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'nun 2. Maddesinde Milli parkın "bilimsel ve estetik bakımından, milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçalarını ifade eder" şeklinde tanımlanması, 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'nun 2. maddesinde yer alan bu tanımda turizm alanına yer verilmesi ve 8. Madde hükümleri doğrultusunda Milli Park alanlarında plan dahilinde, turistik amaçlı bina ve tesisler yapmak üzere gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri lehine izin verilmesi sonucu milli park alanlarında yanlış kullanımlar nedeniyle ciddi anlamda bozulmalar meydana gelmiş, dolayısıyla turizmin fiziksel çevreyi kirleten boyutu ortaya çıkmıştır. Çünkü bu yapıların kitle, konum, yoğunluk ve yapısal özellikleri, araştırma alanının mimari değerinde ve alanın bütünselliğinde büyük kayıplara yol açmaktadır. Bu yapıların, yapı malzemesi ve yapısal durumu ile kat sayıları bakımından doğaya uyumlu hale getirilmesi görsel ve estetik açıdan önemlidir.

Çankırı kentinde turizm açısından mevcut değerlerin saptanması, turizm çeşitliliğini artırarak talep yaratacak projelerin üretilmesi ve turizme sunulması için gerekli çalışmaları yapan Çankırı Turizm Derneği'nin düzenlemiş olduğu gezi güzergahları; Taş Mescit (tescilli), Büyük Camii (tescilli), Çivitçioğlu Medresesi (tescilli), Saat Kulesi (tescilli), Yaran Evi (tescilli), Geleneksel Çankırı Konutları, Çamaşırhane (tescilli), Tuz Mağarası, Koca Meşe (tabiat anıtı), Çankırı Kalesi (tescilli), Taş Mektep (tescilli), Prof. Dr. Rıfki Kemal URGA Araştırma

Merkezi (tescilli) ve Çankırı Müzesi'dir. Tur kapsamına alınan bu alanlarda karşılaşılan en büyük problem ulaşım ve bu mekanların çevresinde kullanıcılar için düzenlenmiş alanların yer almamasıdır. Bu nedenle altyapı-üstyapı sorununun biran önce çözülmesi ve bu alanların yakın çevresinde dinlenme ve servis birimlerinin planlanması gerekmektedir.

Tüm bu çalışmalar yapılırken turizme kaynak oluşturan doğal, tarihi-kültürel değerlerin korunması ve yaşatılması önceliğine dayalı olmayan bir turizm politikasının, ülkeye zarar vereceği gerçeği unutulmamalı, turizm kaynaklarının sürdürülebilirliğini gözetilen bir turizm yapılaşması için "planlama" ilk koşul olmalıdır. Bu planlama çalışmalarında ise arkeoloji, tarih, mimarlık, sosyoloji, turizm, ekonomi, şehir planlaması, peyzaj mimarlığı ve orman mühendisliği vb. gibi disiplinlerin bir arada çalışması gerekmektedir. Ayrıca yöre halkını turizm konusunda bilinçlendirmek, ilköğretimden başlayarak yüksek öğretime kadar her düzeyde bilgi vermek, bu değerlerin gelecek kuşaklara aktarılması ve sürdürülebilir olmasını sağlamak açısından önemlidir. Bu konu bir devlet politikası olarak benimsenmeli, turizme kaynak oluşturan bu alanların korunması ve yaşatılmasında, kamu-özel-yerel-sivil ve uluslar arası kuruluşlarla işbirliği yapılmalıdır.

Sonuç olarak; Çankırı kenti ve yakın çevresinde bulunan turizm kaynaklarının kontrolsüz bırakılmaması ve turizm gereksinimleri karşılanırken doğal, kültürel ve tarihi alanlar ile bu alanlarda yaşayan insanların sosyo-ekonomik yaşantısına zararlı olacak faaliyetlere izin verilmemesi gerekmektedir. Ayrıca tüm turizm kaynaklarının bugün ve gelecek nesiller için korunması gereği unutulmamalıdır.

KAYNAKLAR

- Anonim 1998. Çankırı İli arazi varlığı. Başbakanlık Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- Anonim 2001. Çankırı İli'nin kalkınması ve girişimciler için seçilmiş yatırım profilleri. T.C. Çankırı Valiliği & Çankırı Ticaret ve Sanayi Odası & Çankırı Ticaret Borsası, Çankırı.
- Anonim 2002. Ilgaz Dağı Milli Parkı. Orman Bakanlığı Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü, Kastamonu.
- Anonim 2005a. Çankırı İl Çevre Durum Raporu, Çankırı Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, Çankırı.
- Anonim 2005b. Çankırı Valiliği Çankırı Kültür Turizm Envanteri, Çankırı.
- Anonim 2006. Çankırı Valiliği İl Brifingi, Çankırı.
- Arslan, M., Göyün, D., Yiğit, B. ve Zehir, S. 2002. Dağ Milli Parklarında Rekreasyon ve Turizm Olanaklarının Değerlendirilmesi. Türkiye Dağları I. Ulusal Sempozyumu Bildiriler, 25-27 Haziran 2002, Ilgaz Dağı, Orman Bakanlığı yayın No: 183, Ankara, 289-293.
- Çankırı İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü 2007. Kuş Gözlemciliği, Web Sitesi: <http://www.cankirikulturturizm.gov.tr>. Erişim Tarihi: 01.06.2007.
- Çankırı Valiliği 2006. Çankırı İl Haritası. <http://www.cankiri.gov.tr>. Erişim Tarihi: 01.06.2007
- Erdoğan, E. ve Uslu, A. 2003. Kazdağı Milli Parkı'nın Eko-turizm Açısından Değerlendirilmesi, Ankara, Kırsal Çevre Yıllığı, 64-76.
- Erdoğan, N. 2003. Kitle Turizmi, Alternatif Turizm Potansiyeli ve Eko turizmde Sürdürülebilirlik Üzerine Bir Değerlendirme. Türkiye'nin Alternatif Turizm Potansiyeli ve Güncel Sorunları Konferansı, 3-4 Mayıs 2003, Çankırı, 133-139.
- Murphy, D., Pritchard M.P. and Smith, B. 1999. The Destination Product and Its Impact On Traveler Percertions, Tourism Management, Vol:2, N:1, Elsevier Science, Great Britain, 3-5.
- Kuter, N. 2007. Çankırı Kenti Açık ve Yeşil Alan Varlığı İçinde Tarihi Kent Merkezinin Kentsel Peyzaj Tasarımı Açısından Değerlendirilmesi. AÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.